

Marcel Reich-Ranicki, pontif al literaturii, supravietuitor al Holocaustului,
in fata Parlamentului german

De Getta Neumann

In fiecare an de 27 ianuarie, Ziua Internationala a Holocaustului, data eliberarii lagarului de exterminare Auschwitz-Birkenau in 1945, Parlamentul german se intruneste pentru o ceremonie de comemorare in amintirea victimelor nazismului. In anul acesta, parlamentarii l-au ascultat pe Marcel Reich-Ranicki,

91 de ani, critic literar si supravietuitor din ghetoul din Varsovia. Dupa relatarea sa cutremuratoare au urmat minute de tacere. Aplauze retinute, expresia emotiei si respectului, au insotit vorbitorul care parasea pultul, sprijinit de presedintele german sub privirile cancelarei Angela Merkel si parlamentului.

Marcel Reich-Ranicki este cunoscut in Germania nu numai in cercurile literare, ci si de publicul larg, de oricare garajist, cum spune el. M.R.R. este o autoritate, "der Literaturpapast", (pontiful literaturii), un critic literar al carui sentinta putea fereci sau condamna un autor la nefiinta. In acelasi timp este o personalitate mediatizata, prezenta pana nu demult nu numai in convorbiri intelectuale, ci in *talk shows*, ca punct de atractie pentru telespectatori. In 1988 a inceput cenaclul literar "Das Literarische Quartett", emisiune televizata, cu Reich-Ranicki ca moderator. Trei critici literari si un invitat, critic, istoric sau scriitor, dezbateau despre patru-cinci carti. Spre deosebire de emisiunile celebre ale lui Bernard Pivot, in care se prezenta o carte sau un scriitor fara evaluare, cvartetul literar analiza, discuta infocat in contradictoriu, deseori pana "la cutite" despre valoarea unei opere literare. Cel care introdusese emotionalitatea, pasiunea si curajul de a exprima o parere, cu riscul de a irita, era Reich-Ranicki. Asistam la o confruntare intre idei si temperamente in slujba literaturii. Cu o integritate absoluta, ("Sinceritatea este prima datorie a criticului", spunea el), cu inflacarare pentru tot ce considera de valoare, intr-un limbaj clar si simplu, cu talent de orator si de comediant, timp de 77 de emisiuni, Marcel Reich-Ranicki a contribuit ca nimeni altul la popularizarea ideilor si a literaturii. Ultima emisiune, in 1991, a fost introdusa de insusi presedintele Germaniei, Johannes Rau.

Urmaream si eu discutiile, cu creionul in mana, captivata si amuzata. La Universitatea Heinrich Heine din Düsseldorf, cred ca era in 1990, am gasit loc pe treptele aulei tixite, impreuna cu Danny, baietelul meu de 9 ani. Multimea il asculta cu fascinatia in general resimtita in fata unei vedete pop. A vorbit despre evreii in literatura germana, "die Ruhestörer », cei care tulbura somnul, linistea. La sfarsit, am stat la coada pentru un autograf, Danny a intins cartea pe care o

avea la el, Erich Kästner, *Emil si detectivii*. Surprins, Reich-Ranicki a aruncat o privire taioasa spre carte, apoi spre Danny, a zis : "Ein guter Autor" si a semnat.

Marcel Reich s-a nascut in 1920 in Polonia, al treilea copil al fabricantului David Reich si al sotiei Helene, originara din Germania. Pentru ca tatal nepriceput la afaceri a dat faliment, Marcel, 9 ani, este trimis de parinti la rude in Berlin. Aici descopera limba si literatura germana, teatrul, concertele. In 1938 nu este acceptat la universitate, fiind evreu. Impreuna cu 17.000 polonezi, este exilat in Polonia. In ghetoul din Varsovia o cunoaste pe Tosia, viitoarea lui sotie. Tatal ei, disperat, isi pusese capat zilelor.

Printr-o tactica diabolica, nazistii pasau mare parte din operatiile necesare pentru functionarea ghetoului Comitetului evreilor (Judenrat), care executa ordinele. Marcel Reich lucreaza ca traducator, o rotita in masinaria hitlerista. In autobiografia "Mein Leben" descrie viata in ghetou, cum, in ciuda conditiilor de groaza si amenintarea permanenta, oamenii continuau sa se bucure de tot ce cultura poate oferi. Citeau, scriau, dezbateau despre idei si carti, faceau muzica. Marcel Reich publica recenzii despre concertele organizate de muzicienii din ghetou, recenzii care, potrivit naturii si principiilor sale, erau uneori critici dure. Cei mai multi din artisti aveau sa piara in curand in lagare. Privind inapoi, isi exprima parerea de rau.

In 1943, Marcel si Tosia Reich reusesc sa evadeze din ghetou si sunt adapostiti de o familie de polonezi, "drepti intre popoare". Fratele, parintii lui, au pierit in camerele de gazare de la Treblinka.

In cuvantarea din fata Parlamentului din 27 ianuarie 2012, Reich-Ranicki (numele de Ranicki l-a adoptat dupa razboi) a evocat o zi cruciala din viata din ghetou. Era 22 iulie 1942. Soldati ocupa cladirea in care activa Judenrat . Opt ofiteri SS si cativa membri din Judenrat impreuna cu presedintele Adam Czerniaków tin sedinta, Marcel Reich scrie protocolul. Scrie ca toti evreii care traiesc in Varsovia vor fi "deplasati" in est, cu unele exceptii, ca cei activi in administratia ghetoului si consortii lor. Sarcina de a executa ordinul revine Judenrat-ului. Era o zi frumoasa, insorita, de afara patrundeau rasetele si cantecele nazistilor, acordurile valsurilor lui Strauss. "Viata continua. Viata ne-evreilor.", a fost gandul tanarului. S-a gandit si la Tosia, care nu era angajata in administratie si urma sa fie "deplasata".

In aceeasi zi, dupa ce a predat protocolul, sentinta la moarte a evreilor, Tosia si Marcel Reich s-au cununat printr-o ceremonie sumara. Ziua urmatoare, Adam Czerniaków a fost gasit mort in biroul lui. Pe masa erau doua scrisori. Sotiei i-a scris: "Ei vor ca sa ucid copiii poporului meu cu propriile mele maini. Nu-mi ramane altceva decat sa mor." Iar celor din Judenrat: " Am hotarat sa ma retrag. Nu considerati acest act ca un act de lasitate sau evadare. Nu am nicio putere, mi se rupe inima de tristete si mila, nu mai pot sa suport. " Prin moartea lui, Czerniakow voia sa semnaleze tuturor ce soarta ii asteapta. Asa-numita deplasare a evreilor "avea un singur scop, un singur obiectiv: moartea."

Cu aceste cuvinte a incheiat batranul. Tacerea care a urmat, ne face sa credem ca istoria nu se repeta.

Discursul tinut de Marcel Reich-Ranicki in 27 ianuarie 2012 in fata Parlamentului german cu ocazia Zilei Internationale a Holocaustului.

http://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2012/37432080_kw04_gedenkstunde/ranicki.html

Inregistrarea video cu traducere in engleza a discursului.

http://webtv.bundestag.de/iptv/player/macros/_x_s-144277506/od_player.html?r=r&singleton=true&content=1529936

Cele 77 de emisiuni *Das literarische Quartett* pot fi vizionate pe youtube.

<http://www.youtube.com/watch?v=FhvCldk3Nd4>